

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

208813

ความต้องการฝึกอบรมและการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาด
มันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ

NEEDS FOR TRAINING AND SUPPORT IN CASSAVA PRODUCTION AND
MARKETING OF FARMERS IN CHANGWAT CHAIYAPHUM

นางสาวเฉลิมขวัญ ชัยคุณ

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

600856859

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

208813

ความต้องการฝึกอบรมและการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาด

มันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ

NEEDS FOR TRAINING AND SUPPORT IN CASSAVA PRODUCTION AND
MARKETING OF FARMERS IN CHANGWAT CHAIYAPHUM

นางสาวเฉลิมขวัญ ยศสุน

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

ความต้องการฝึกอบรมและการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาด
มันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ

นางสาวเฉลิมขวัญ ยศขุน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

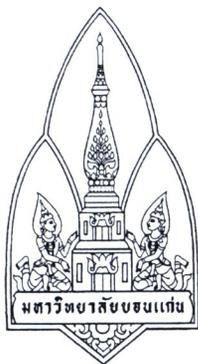
พ.ศ. 2553

**NEEDS FOR TRAINING AND SUPPORT IN CASSAVA PRODUCTION AND
MARKETING OF FARMERS IN CHANGWAT CHAIYAPHUM**

MISS CHALERMKHUAN YODKHUN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
IN AGRICULTURAL EXTENSION
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2010

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

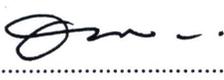
ชื่อวิทยานิพนธ์ : ความต้องการฝึกอบรมและสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดมันสำปะหลัง
ของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวเฉลิมขวัญ ยศขุน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รศ.ดร.ประสิทธิ์ ประคองศรี	ประธานกรรมการ
	รศ.ดร. ชัยชาญ วงศ์สามัญ	กรรมการ
	รศ. วิรัชฎ์ คงกะจันทร์	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยชาญ วงศ์สามัญ)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมาตย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ พลธานี)
คณบดีคณะเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

เฉลิมขวัญ ยศขุน. 2553. ความต้องการฝึกอบรมและสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาด

มันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญา

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.ดร. ชัยชาญ วงศ์สามัญ

บทคัดย่อ

208813

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตและการตลาด การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนด้านการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 3) ความต้องการฝึกอบรมและสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกร และ 4) เปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมและสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตมันสำปะหลังที่แตกต่างกัน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 ราย ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2552 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในการเปรียบเทียบความต้องการ ใช้สถิติ t-test และ F-test

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 47.1 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.4 คน โดยมีแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.8 คน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 30.3 ไร่ ขนาดพื้นที่ผลิตมันสำปะหลัง เฉลี่ย 22.1 ไร่ แหล่งเงินทุนเพื่อผลิตมันสำปะหลังได้มาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายได้รวมต่อครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 150,032.30 บาท รายได้จากมันสำปะหลัง เฉลี่ย 91,940.40 บาทต่อครัวเรือน โดยมีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง เฉลี่ย 36,163.59 บาทต่อครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลังในที่ราบบนเชิงเขา ลักษณะดินที่ผลิตมันสำปะหลังเป็นดินร่วนปนทราย พันธุ์ที่ใช้ปลูกส่วนมาก ได้แก่ พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ส่วนใหญ่ปลูกแบบตั้ง โดยนิยมใช้ระยะการปลูกที่ 60x60 เซนติเมตร มีการเก็บท่อนพันธุ์ไว้ใช้เอง อายุการเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 10.7 เดือน เกษตรกรนำผลผลิตส่งโรงงานหลังเก็บเกี่ยว 1 วัน ผลผลิตมันสำปะหลังทั้งหมด เฉลี่ย 65.3 ตันต่อครัวเรือน ผลผลิตมันสำปะหลังต่อไร่ เฉลี่ย 2.9 ตัน

208813

เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับมันสำปะหลังในระดับมาก ใน ประเด็น การใช้ปุ๋ย ธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับมันสำปะหลัง การประกันราคา การทำสัญญาซื้อขาย ล่วงหน้า แหล่งรับซื้อ วิธีการจำหน่าย การต่อรองราคากับผู้ขาย และ วิธีการกำหนดราคาผลผลิต วิธี ส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการในระดับมาก ได้แก่ การสาธิตและฝึกปฏิบัติ ส่วนด้านการสนับสนุน เกษตรกรมีความต้องการระดับมาก ในประเด็น การประสานงานกับแหล่งจำหน่ายปุ๋ย การ สนับสนุนท่อนพันธุ์ การจัดหาพันธุ์ที่ดีให้ผลผลิตสูง การสนับสนุนสารป้องกันศัตรูพืช การประกัน ราคาผลผลิต การให้ข่าวสารด้านราคาและการตลาด และการบริการความรู้ทางโทรทัศน์และหอ กระจายข่าวของหมู่บ้าน และพบว่า เกษตรกรที่มีเพศ อายุ รายได้จากการขายมันสำปะหลัง ประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลัง พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ แตกต่างกัน มี ความต้องการฝึกอบรมและสนับสนุนการผลิตมันสำปะหลังแตกต่างกันในบางประเด็น

Chalermkhuan Yodkhun. 2010. **Needs for Training and Support in Cassava Production and Marketing of Farmers in Changwat Chaiyaphum.** Master of Science Thesis in Agricultural Extension, Graduate School, Khon Kaen University

Thesis Advisor : Assoc. Prof. Dr. Chaicharn Wongsamun

ABSTRACT

208813

The objectives of this study were to investigate 1) certain socio-economic conditions of cassava farmers, 2) production practices and marketing of cassava, and extension and support received by the farmers, 3) needs for training and support in cassava production and marketing of the farmers and 4) to compare the levels of needs for training and support in cassava production and marketing of farmers with different selected social and economic characteristics. The data of research were collected in June to July 2009 by interviewing 203 cassava farmers drawn by the multi-stage sampling method, analyzed by the computer program SPSS for Windows and expressed through frequency, percentage, mathematic means, minimum, maximum, and standard deviation. The comparison of farmers' needs was undergone by t-test and F-test.

The results of the study revealed that majority of the average age of farmers was 46.3 years and most of them finished primary education. The average member in the household was 4.4 persons, with the average of the 2.8 persons in labor force. They had an average land holding of 30.3 Rai per household and 22.1 Rai was allocated for cassava production. Agriculture and Agricultural Cooperatives. The average annual income of the farmers was 150,032.30 Baht, of which 91,940.40 Baht was from cassava production, and the average annual investment on cassava production was 36,163.59 Baht per household. The main source of loan for cassava production was from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Most farmers grew cassava in plateau area with sandy loam type of soil. The most popular cassava variety was Kasetsart 50 by using standing stalk planting technique with the space 60x60 cm. Most plant stalks were kept by farmers themselves. The crop was harvested with the average age of 10.7 months and the product would be transported to local factory within a day. The total production per household was 65.3 tons with the average yield of 2.9 tons per Rai.

208813

It was found that the farmers had high levels of training needs in the following topics: application of fertilizer, important nutrients for cassava growth, price guarantee, future contract for cassava products, market places, selling technique, price bargaining and price setting. Extension methods that were highly needed by the farmers were demonstration and practical work. For support aspects, the farmers highly needed in the following items: coordination with fertilizer selling places, provision of plant stalks, good varieties, and pesticides, price guarantee, information on price and market place, and dissemination of knowledge through television and village announcement center. The results from comparisons revealed that the farmers with different ages, income from cassava production, years in cassava growing, cassava planting area, and cassava yield had statistically different levels of needs for training and support on some items.

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยชาญ วงศ์สัมมัญ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดโดยตลอด นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ในภาควิชาส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้ความเมตตากรุณาเอื้ออาทรตลอดระยะเวลาในการศึกษา และขอขอบใจเพื่อนๆ นักศึกษา สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกท่านที่ร่วมเป็นเพื่อนทุกข์ ร่วมสุขและคอยเป็นกำลังใจ รวมทั้งขอบคุณเจ้าหน้าที่ในภาควิชาส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือประสานงานต่างๆ ในขณะศึกษา

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาใคร่ขอมอบส่วนดีของงานวิทยานิพนธ์นี้ ให้แก่คุณพ่อและคุณแม่ที่คอยห่วงใย ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ มาโดยตลอด

เฉลิมขวัญ ขศขุน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	๗
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
3. ขอบเขตของการศึกษา	2
4. สมมติฐานในการศึกษา	5
5. นิยามศัพท์เฉพาะ	5
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
7. กรอบแนวความคิดในการศึกษา	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการ	9
2. แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม	12
3. เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง	24
4. สภาพทั่วไปของข้อมูลจังหวัดชัยภูมิ	42
5. การส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดชัยภูมิ	43
6. การตลาดมันสำปะหลังจังหวัดชัยภูมิ	48
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	
1. ประชากร	51
2. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	52
3. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	53
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	54
5. การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
7. การวิเคราะห์ข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	
1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	59
2. สภาพการผลิต การตลาด การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตร	64
3. ความต้องการความรู้และการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง	84
4. เปรียบเทียบความต้องการฝึกอบรมและสนับสนุนการผลิตและการตลาด มันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ	102
5. ผลการทดสอบสมมุติฐาน	143
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
1. สรุปผลการศึกษา	149
2. ข้อเสนอแนะ	155
เอกสารอ้างอิง	
ภาคผนวก	163
ประวัติผู้เขียน	179

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	ตารางแสดงงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม 46
ตารางที่ 2	ราคาซื้อขายมันสำปะหลังในตลาดจังหวัดชัยภูมิ มกราคม 2553 48
ตารางที่ 3	โรงงานอุตสาหกรรมมันสำปะหลังจังหวัดชัยภูมิ 48
ตารางที่ 4	รายชื่ออำเภอ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และจำนวนเกษตรกร 51
ตารางที่ 5	จำนวนเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกจากพื้นที่ศึกษา 54
ตารางที่ 6	จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามลักษณะทางสังคมบางประการ 60
ตารางที่ 7	จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจบางประการ 62
ตารางที่ 8	จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามสภาพการผลิตมันสำปะหลัง 68
ตารางที่ 9	สภาพปัญหาในการผลิตมันสำปะหลัง 76
ตารางที่ 10	จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามสภาพการตลาดมันสำปะหลัง 78
ตารางที่ 11	จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตร 81
ตารางที่ 12	ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 86
ตารางที่ 13	จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามความต้องการจัดการฝึกอบรม 90
ตารางที่ 14	ความต้องการวิธีการฝึกอบรมของเกษตรกร 92
ตารางที่ 15	การสนับสนุนการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 93
ตารางที่ 16	การสนับสนุนการผลิตมันสำปะหลัง 97
ตารางที่ 17	การเปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมด้านความรู้การผลิตมันสำปะหลังจำแนกตามเพศ 103
ตารางที่ 18	การเปรียบเทียบระดับความต้องการวิธีการฝึกอบรม จำแนกตามเพศ 105
ตารางที่ 19	การเปรียบเทียบระดับความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตมันสำปะหลังจำแนกตามเพศ 106
ตารางที่ 20	การเปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมด้านความรู้การผลิตมันสำปะหลังจำแนกตามกลุ่มอายุ 108
ตารางที่ 21	การเปรียบเทียบระดับความต้องการวิธีการฝึกอบรม จำแนกตามกลุ่มอายุ 111

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 22	การเปรียบเทียบระดับความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตมันสำปะหลัง จำแนกตามกลุ่มอายุ	112
ตารางที่ 23	การเปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมด้านความรู้การผลิต มันสำปะหลังจำแนกตามรายได้จากการขายมันสำปะหลัง	115
ตารางที่ 24	การเปรียบเทียบระดับความต้องการวิธีการฝึกอบรมจำแนกตามรายได้ จากการขายมันสำปะหลัง	118
ตารางที่ 25	การเปรียบเทียบระดับความต้องการการสนับสนุนการผลิตมันสำปะหลัง จำแนกตามกลุ่มรายได้จากการขายมันสำปะหลัง	119
ตารางที่ 26	การเปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมด้านความรู้การผลิต มันสำปะหลังจำแนกตามกลุ่มประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลัง	122
ตารางที่ 27	การเปรียบเทียบระดับความต้องการวิธีการฝึกอบรมจำแนกตาม กลุ่มประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลัง	126
ตารางที่ 28	การเปรียบเทียบระดับความต้องการสนับสนุนการผลิตมันสำปะหลัง จำแนกตามกลุ่มประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลัง	127
ตารางที่ 29	การเปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมด้านความรู้การผลิต มันสำปะหลังจำแนกตามกลุ่มพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	130
ตารางที่ 30	การเปรียบเทียบระดับความต้องการวิธีการฝึกอบรมจำแนกตามกลุ่ม ขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	133
ตารางที่ 31	การเปรียบเทียบระดับความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตมันสำปะหลัง จำแนกตามกลุ่มขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	134
ตารางที่ 32	การเปรียบเทียบระดับความต้องการฝึกอบรมด้านความรู้การผลิต มันสำปะหลังจำแนกตามกลุ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	138
ตารางที่ 33	การเปรียบเทียบระดับความต้องการวิธีการฝึกอบรมจำแนกตามกลุ่มผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่	141
ตารางที่ 34	การเปรียบเทียบระดับความต้องการสนับสนุนด้านการผลิตมันสำปะหลัง จำแนกตามกลุ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 35	
สรุปเรื่องที่เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตมันสำปะหลังบางประการของเกษตรกร	146

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	7